

REPORT REGIONU

Moravskoslezský kraj

Regionální spolupracovnice:

Michaela Štenclová

Absolventka META Akademie ve školním roce 2020/2021 - roční kurz certifikovaných lektorů, od září 2023 regionální poradkyně METY pro MŠ, ZŠ, SŠ v Moravskoslezském kraji.

Dlouholeté zkušenosti s výukou ČDJ dospělých i dětí (ZŠ a MŠ Raškovice, soukromě), včetně osob s doplňkovou ochranou. Členka AUČCJ od roku 2011. Koordinátorka vícejazyčných žáků na ZŠ Raškovice.

Téma platformy:

Nastavení podpory vícejazyčných dětí (OMJ) v ZŠ s ohledem na wellbeing učitelů

Téma jsem zvolila na základě požadavků vyplývajících z celoročního mapování v regionu, především z účasti na regionálních platformách a při poradenství. Pedagogické pracovníky nejčastěji zajímaly základní otázky - jak nastavit pro vícejazyčné žáky systém podpory ve škole. Rovněž jsem u pedagogických pracovníků zaznamenala určitý náznak frustrace/vyhoření plynoucí z pocitů, že ve škole podpora nefunguje, nemají se na koho obrátit, sami nic nezmůžou. Cílem platformy bylo ukázat, jak to ve škole může vypadat a jak podpořit psychickou pohodu nejen dětí, ale i pedagogů.

Datum:

30. 9. 2024

Anotace:

Online sdílecí setkání určené pro ředitele škol, pracovníky školního poradenského pracoviště (ŠPP), koordinátory inkluze, třídní učitele a všechny pedagogy, kteří pracují s vícejazyčnými dětmi v Moravskoslezském kraji.

Věnovali jsme se těmto tématům:

- jak nastavit systém podpory vícejazyčných dětí na škole tak, aby se efektivně rozložily síly;
- zapojení týmu ŠPP a jeho spolupráce s ostatními učiteli;
- kde mohou pedagogové, kteří pracují s vícejazyčnými dětmi, najít podporu;
- jak to funguje ve vybraných školách v MS kraji.

Hosté platformy:

Mgr. Hana Kachtíková - ředitelka, ZŠ a MŠ Raškovice

Mgr. Michala Hamplová, Ph.D., odborná pracovnice METY pro ZŠ

Bc. Klára Havrdová, odborná pracovnice METY pro ZŠ pro wellbeing

Příklad dobré praxe z regionu:

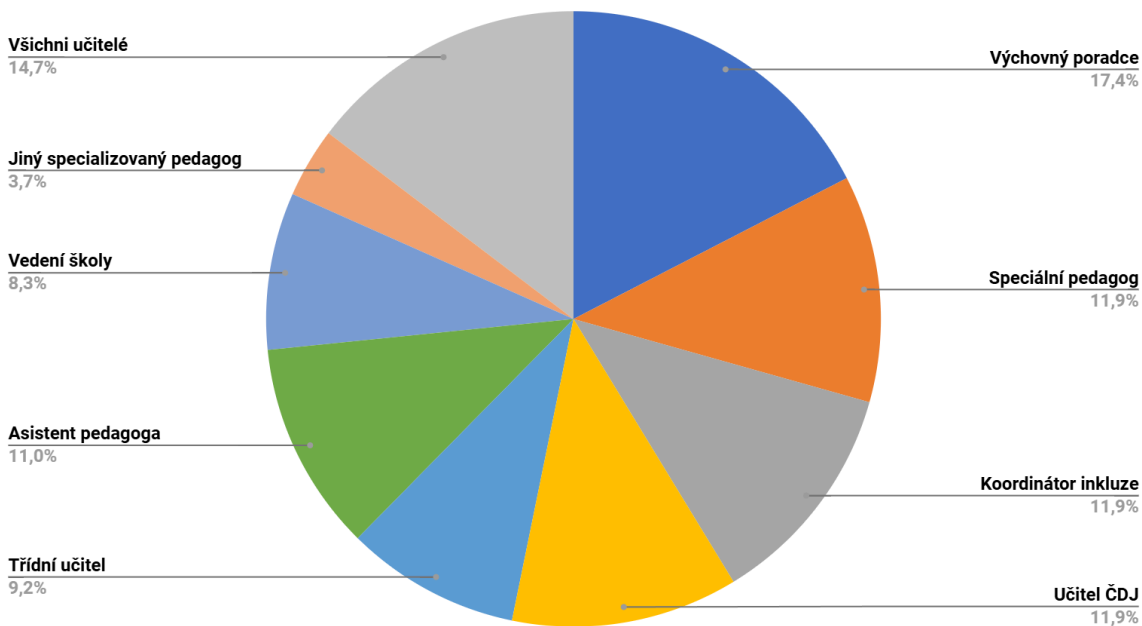
ZŠ a MŠ Raškovice

Škola dlouhodobě pracuje s vícejazyčnými žáky. Přistupuje k nim jako k žákům se speciálními vzdělávacími potřebami - individuální přístup, upravené materiály, v hodnocení sleduje pouze pokrok žáka. U pokročilejších žáků se dbá na rozvoj akademického jazyka. Pokud má škola nárok, vždy využívá dvojjazyčné asistenty pedagoga pro lepší komunikaci s dětmi i spolupráci s rodiči. Škola má rovněž svého koordinátora pro vícejazyčné žáky a kvalifikované učitele ČDJ. Důležitým aspektem je pro školu také psychická pohoda vícejazyčných dětí i pedagogů, kteří ve škole pracují.

Zjistili jsme:



Kdo všechno se u vás ve škole podílí na podpoře vícejazyčných dětí?



Co se školám při práci s vícejazyčnými dětmi daří?

- komunikace, navázání vztahu a porozumění;
- získání pocitu bezpečí a přijetí v novém prostředí;
- začlenění do třídního kolektivu;
- zapojení do aktivit třídy a školy;
- motivovat je pro učení a aby získali vztah k češtině;
- prožitkové slovní hry, rozmluvení;
- zajištění výuky ČDJ;
- nastavení intenzivní podpory od 1. třídy, výuka ČDJ;
- nastavení podpory z podpůrných opatření;
- zapojení asistentů pedagoga do podpory;
- částečné zapojení do běžné výuky.

Nejčastější otázky pedagogů z regionu:

1. Kde mohu čerpat materiály pro výuku vícejazyčných dětí?
2. Jak přistupovat k žákovi, který odmítá pracovat?
3. Jak hodnotit vícejazyčné žáky?
4. Jak komunikovat s rodiči/děťmi?
5. Jaké jsou možnosti financování individuální práce s vícejazyčnými žáky?

Odovědi na dotazy z registračního formuláře aneb co se nevešlo na platformu

***Dotaz:* Jak pracovat s žákem, který razantně vše odmítá, ignoruje veškerá pravidla? Stejně problémy uvádí i matka, žáka se nedaří aklimatizovat v novém prostředí, ostatními žáky není vylučován z kolektivu. Podle stanoviska PPP žák není schopen se ztotožnit s novou situací - je vykořeněn z původního prostředí.**

Odpověď METY:

- Tento dotaz je poměrně častý a také poměrně složitý, tudíž se na něj nedá úplně konkrétně odpovědět, protože k němu chybí konkrétnější informace, úplné souvislosti: např. věk dítěte, zda se jedná o 1. nebo 2. stupeň ZŠ, co se celkově ve škole v rámci konkrétní podpory tohoto žáka již událo.
- Jedna rovina je podpora ve vzdělávání a druhá rovina je psychosociální podpora - pocit vykořenění je zásadní překážkou pro žáka ve vzdělávání.
- Pokud se žák cítí vykořeněn a po psychické stránce není v pohodě, nebude se chtít ani vzdělávat.
- Pociť vykořenění a práce s traumatem je na prvním místě v podpoře žáka (velmi se osvědčuje dlouhodobá práce s celým třídním klimatem - téma zcitlivění, pochopení a přijetí každého žáka, bezpečné a respektující prostředí).

Co může udělat člen ŠPP nebo někdo, kdo celou situaci kolem žáka koordinuje, aby měla škola jistotu, že opravdu udělala vše?

- Dát dohromady veškeré informace, co se již ve škole odehrálo.
- Seznámit se s bližší situací rodiny, tj se zázemím rodiny, jak jsou v ČR dlouho atd.
- Zjistit, kdo ze školy a kdy s maminkou již komunikoval a o čem.
- V dotazu je zmíněna PPP, tedy jak probíhala návštěva v PPP a zda je z PPP nějaké doporučení pro školu (PO1 nebo PO2?).
- Zapojit celý tým ŠPP (rozložit role a síly).

Psychosociální podpora:

- Možnost využití školního psychologa, pokud škola má. Pokud ne, může se žákem dlouhodobě pracovat (motivačně) i výchovný poradce, metodik prevence či speciální pedagog - dle možností školy.
- Žák může mít nastavený tzv. individuální výchovný plán - motivační, regulující nežádoucí chování.
- Zkusit najít v regionu kontakty na psychologickou pomoc, nízkoprahové zařízení či jiné neziskové organizace, které mohou rodině pomoci.
- Zjistit, zda jsou ve třídě žáka nastaveny tzv. třídnické hodiny, ve kterých je možné pracovat s celým třídním kolektivem nebo jakým způsobem je s klimatem třídy pracováno (i když je v dotazu zmíněno, že z kolektivu není vyčleňován, pokud nerespektuje pravidla a je takto náročné s ním pracovat, týká se to i celého kolektivu, který to vnímá - na stránkách inkluzivní školy máme jednorázové aktivity na podporu třídního klimatu nebo Metodiky pro práci s třídním kolektivem se žáky s OMJ, do

kterých se daný žák může aktivně zapojit. S tématem motivace a pravidel je vhodné pracovat s celou třídou.

Přímá podpora žáka ve výuce:

- Zjistit, jestli má žák nastavené nějaké podpůrné opatření ve škole a jak to vypadá.
- V případě PO1 i PO2 vypracovat PLPP nebo IVP (na doporučení PPP) se všemi zúčastněnými pedagogickými pracovníky.
- Zjistit si jazykovou úroveň žáka (jazyková diagnostika).
- Svolat setkání s učiteli a AP, kteří daného žáka učí, a s nimi nastavit konkrétní podporu v jednotlivých předmětech = vhodné metody výuky dle jazykové úrovně žáka = přiměřenost povinných výstupů, které má žák naplnit dle ŠVP, tedy to, čeho je daný žák opravdu schopen dosáhnout - výstupy musí být pro žáka splnitelné.
- Také je otázka, zda žák navštěvuje hodiny ČDJ, na jaký stupeň jazykové podpory má nárok.
- Je důležitá koordinace podpory žáka - co kdo dělá, co kdo nabízí.
- Z toho se odvíjí hodnocení - hodnotit pokrok žáka (když vím, jak na tom reálně žák je, vím, kam ho chci posunout).
- Je důležité, aby žák zažil nějaký úspěch, i v maličkostech.
- Výhodou je, pokud je ve třídě AP.
- Nastavení podpory projednat s rodiči i se žákem. Je-li třeba, na jednání si pozvu tlumočníka nebo mohu využít ukrajinského asistenta, který bude tlumočit.

Důležité je, aby žák rozuměl, jak s ním učitelé budou pracovat, jaké jsou jeho povinnosti i práva. Školní řád i pravidla platí pro všechny stejně.

V případě, že má škola takto jistotu, že udělala vše z výše uvedeného, že naše společná podpora ve škole je opravdu pevně nastavena, již bohužel více dalších možností není. Což neznamená, že v podpoře nebudu pokračovat, ale tady role školy a zodpovědnost končí. Zní to drsně, ale pokud opravdu škola udělá vše a nikam to nevede, musí si říct, že je to teď již na žákovi a rodičích, zda naši podporu využijí či ne. Je také třeba spolupracovat s dalšími organizacemi (např. PPP, SVP, psychologická pomoc, neziskovky, nízkoprahová zařízení...). Předat mamince kontakty a vysvětlit důležitost spolupráce s těmito organizacemi. Je možné jí nabídnout pomoc na zprostředkování kontaktu. Zůstat s maminkou v kontaktu, doptávat se na aktuální situaci.

I v takto složitých situacích se pomalými krůčky dá něco změnit k lepšímu.

Dotazy: Používání rodného jazyka je pomoc nebo překážka na cestě k adaptaci? Jak přimět tyto děti, aby se mezi sebou snažily hovořit česky?

Odpověď METY:

Téma je přehledně zpracováno v naší infografice Proč a jak rozvíjet vícejazyčnost.

Používání mateřského jazyka je pro vícejazyčné děti prospěšné z řady důvodů:

- **Potřebují komunikovat se svými rodiči, prarodiči, širší rodinou.**
- **Při propojování mateřského a českého jazyka si děti rozvíjí další znalosti, a to nejen jazykové.** Jazykový vývoj je vždy spojený se smysluplnou mezilidskou interakcí a reálnými možnostmi jazyk využívat. Pokud není zajištěn kontakt s intelektuálně stimulujícím jazykovým prostředím v prvním jazyce, může jazykový

vývoj stagnovat. To znamená, že vícejazyčné děti potřebují smysluplné situace a mezilidskou interakci pro rozvoj češtiny i svého mateřského jazyka. Děti, které si osvojí lingvistický systém, strukturu a pravidla svého mateřského jazyka, se mnohem snáze učí další jazyky. Využívání mateřského jazyka ve výuce jim navíc může pomoci prohloubit si znalost probíraného tématu, například tím, že si vyhledají informace o daném tématu v mateřském jazyce.

- **Podporuje identitu a sebevědomí.** Pokud děti zjistí, že jejich mateřský jazyk je v novém prostředí vítaný a podporovaný, velmi jim to pomůže v adaptaci a celkové motivaci se do nového prostředí začlenit. Mateřský jazyk je nedílnou součástí jejich kulturní identity, na které budou moci vždy stavět.
- **I při malé znalosti češtiny se vícejazyčné děti mohou zapojit do výuky.** Budou totiž moci navázat na to, co už znají, nejen jazykově, ale i obsahově. Kupříkladu pokud vyučující vybídne žáky se stejným mateřským jazykem k tomu, aby spolu o daném tématu nejprve diskutovali v mateřském jazyce a teprve poté výstup prezentovali v češtině, například pomocí spolužáka, jehož znalost češtiny je pokročilejší než ostatních. Žáci se tak skutečně podílejí na dané aktivitě, současně pak daný obsah vidí nebo slyší i v češtině, a tím si rozvíjejí oba jazyky zároveň.

Nejlepší prostředí pro rozvoj mateřského jazyka má dítě doma, **v komunikaci se svou rodinou**. Proto je důležité se na jeho podpoře domluvit hned zpočátku. **Ideální je, pokud si dítě novou látku osvojuje současně v češtině i v mateřském jazyce**. Tak si totiž vytvoří jakési “háčky”, kterými pak zachytává vědomosti napříč svými jazyky.

Ve škole pomůže, když **vícejazyčnost zviditelníme, škola se k ní bude hrdě hlásit a vnímat ji jako jeden ze svých benefitů**. Tipy, jak na to, najdete například v [tomto článku](#).